

Nr 36

Socialutskottets betänkande i anledning av motion om en parlamentarisk utredning angående den inre miljöpolitiken.**Motionen**

I motionen 1971:246 av herr Hedlund m. fl. (c) yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt tillsättande av en parlamentarisk utredning med uppdrag att utarbeta riktlinjer för inre miljöpolitik i syfte att bemästra samhällsproblem, som föranleder skadlig stress och psykisk otrygghet.

Motionärerna anför att den inre miljöpolitiken – som avser den psykiska tryggheten – hittills inte fått spela den roll som är nödvändig för att goda livsmiljöer skall kunna skapas. I de inre miljöerna innesluter motionärerna fysiska miljöer i den mån de innebär påfrestningar på den psykiska hälsan samt seder, bruk, traditioner, normer, kravinställningar m. m. (det sociala värdemönstret).

Motionärerna framhåller hur arbetsmiljöer, boendemiljöer och trafikmiljöer kan bli psykiskt påfrestande. Vidare påpekas att det sociala värdemönstret är av stor betydelse för den psykiska trygghetsfrågan. Liksom det från psykiska utgångspunkter kan vara fel på fysiska miljöer kan även värderingar och kravinställningar vara ogynnsamma för många människor.

Den viktigaste målsättningen för den inre miljöpolitiken måste enligt motionärerna vara en systematisk anpassning av samhällets inre miljöer efter människans psykiska förutsättningar och behov. Utöver åtgärder avseende de fysiska miljöerna och det sociala värdemönstret kan åtskilligt uppnås även genom att individen ges förbättrade möjligheter till sin egen anpassning, sägs det vidare i motionen. Motionärerna anför härvidlag bl. a. följande.

Härvid är först att betona att en situation som medför skadlig stress kan bemästras genom att individen frigöres från stressfaktorerna. Det är alltså frågan om rätt man på rätt plats. Olika människor kan ha väsentligt olika möjligheter att värdera eller tolerera miljöer. Noggrann anlagsprövning, yrkesvägledning, yrkesrådgivning och arbetsanalys är sålunda av stor betydelse. Dessa uppgifter ankommer på skolan och de arbetsmarknadspolitiska organen. Det är angeläget att väsentligt intensifiera samhällets åtgärder på dessa områden.

Men det är också möjligt att i viss mån öka individens motståndskraft mot miljöpåfrestningar. Psykoterapi och rådgivning, t. ex. kommunal kuratorsverksamhet, kan hjälpa individen bemästra ogynnsamma attityder och reaktionssätt, som disponerar för uppkomsten av en skadlig stress. I detta perspektiv innesluter vi också personalvården i arbetslivet.

Motionärerna anför sammanfattningsvis följande.

De åtgärdsområden vi diskuterat i motionen är inte nya. På samtliga finns samhällelig verksamhet. Men denna är otillräcklig. Framför allt måste det konstateras att den är splittrad och saknar helhetlig miljöpolitisk målsättning. Den inre miljön är en helhet kring människan. Detta förutsätter en inre miljöpolitik som utformas som en helhet. Olika åtgärdsområden, miljöplanering, åtgärder i fråga om det sociala värdemönstret, vägledning för individen till den för honom lämpligaste miljön, psykoterapi och annan rådgivning till ökad motståndskraft mot miljösvårigheter etc. måste tillsammans utgöra ett sammanhängande och samordnat åtgärdssystem. Det är alltså väsentligt att dra upp sådana riktlinjer för en inre miljöpolitik. Vi fäster särskild vikt vid att den socialmedicinska och beteendevetenskapliga forskningen ges möjligheter att i största möjliga utsträckning medverka till ett säkert underlag för en sådan politik.

Som en grund för det utredningsarbete som föreslås vill motionärerna ange följande punkter.

1. Miljöplaneringen måste inriktas på att forma t. ex. boende-, arbets- och trafikmiljöer till psykiskt stimulerande miljöer. Det är väsentligt att sociologiska, socialantropologiska, psykologiska, ekologiska och socialmedicinska experter i ökad utsträckning engageras i miljöplaneringen.

2. Mot brister och fel i det sociala värdemönstret, främst vad beträffar skadlig konkurrensinställning och kvardröjande patriarkala eller autoritära drag, måste samhället i ökad utsträckning satsa på t. ex. föreskrifter och överenskommelser om vissa förutsättningar för arbete och arbetsmiljö samt på arbets- och skoldemokrati.

3. Utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken måste inriktas på att hjälpa individen till den för honom lämpligaste arbetsuppgiften och miljön.

4. Psykoterapi och rådgivning skall i ökad utsträckning utnyttjas till hjälp för individen att bemästra ogynnsamma attityder och reaktions sätt, som kan föranleda skadlig stress.

5. Olika åtgärder för de inre miljöernas utformning och individens egen anpassning måste samordnas till en helhetlig miljöpolitik.

6. Den socialmedicinska och beteendevetenskapliga forskningen skall ges möjligheter att i största möjliga utsträckning medverka till ett säkert underlag för en helhetlig inre miljöpolitik.

Tidigare riksdagsbehandling av vissa i motionen berörda frågor

I de likalydande motionerna I:513 och II:587 till 1962 års riksdag togs frågor upp om målsättning, motiv och medel för en samordning och målmedveten *inriktning av den svenska socialpolitiken i mentalhygienisk riktning*. Målsättningen angavs vara att för hela befolkningen, för alla kategorier och åldrar, skapa tryggare, trivsammare och mera harmoniska livsbetingelser. I motionerna framfördes förslag om utredning m. m. av

olika frågor inom skilda områden, bl. a. skolväsendet och arbetslivet. Allmänna beredningsutskottet — till vilket utskott motionerna i här ifrågavarande delar hänvisades — anförde i sitt av riksdagen godkända utlåtande (ABU 1962:55) bl. a. att utskottet ansåg det riktigt att mentalhygieniska synpunkter lades på samhällsåtgärderna och att detta också skedde såväl i det praktiska reformarbetet som i utredningsverksamheten. Utskottet redogjorde därefter för åtgärder, som vidtagits eller planerats, samt för utredningar m. m. av betydelse för de i motionen upptagna spörsmålen. Utskottet anförde avslutningsvis att det var uppenbart att från det allmännas sida stora ansträngningar redan gjordes för att komma ur förekommande bristsituation och att utskottet i detta läge inte kunde finna att av motionärerna framfört förslag om en utredning, som även genom sin synnerligen stora omfattning ingav betänkligheter, skulle fylla någon väsentlig uppgift. Utskottet föreslog att motionerna i förevarande delar inte skulle föranleda någon riksdagens åtgärd.

Motioner angående *den psykiska hälsovården m. m.* har behandlats vid 1968 och 1969 års riksdagar.

Allmänna beredningsutskottet framhöll i sitt av riksdagen godkända utlåtande (ABU 1968:21) över 1968 års motioner att hjälpen åt den psykiskt sjuke måste bli lika lätt tillgänglig som för den somatiskt sjuke och att den integration av social omsorg och medicinsk behandling som fått ett uttryck i den nya socialstyrelsen också borde ge möjligheter till nya former för psykisk hälsovård, främst inom den öppna vården. Dagsjukhus, akutmottagningar, omhändertagande av narkomaner, tillgång till psykisk vård i anslutning till utbildningsanstalter och arbetsplatser borde fördomsfritt kunna prövas. Utskottet hemställde att riksdagen skulle ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförde.

Motionerna år 1969, vilka även avsåg psykoterapiutbildning m. m., hänvisades till statsutskottet. Statsutskottet uttalade — i vad motionerna avsåg den psykiska hälsovården — i sitt av riksdagen godkända utlåtande (SU 1969:133) att det anslöt sig till socialstyrelsens uppfattning, uttryckt i ett yttrande över motionerna, att en utredning av hithörande frågor var angelägen. Utskottet ville betona att denna utredning borde vara förutsättningslös. Utskottet hemställde att riksdagen skulle ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförde angående den psykiska hälsovården.

Frågor om arbets-, boende- och trafikmiljöer m. m. har av riksdagen senast behandlats i nedannämnda sammanhang.

Under 1971 års riksdags vårsession väcktes ett antal motioner angående *arbetsmiljön*, vilka behandlats i socialutskottets av riksdagen godkända betänkande SoU 1971:7. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena under hänvisning till att frågor om arbetsmiljön m. m. utreds av den år 1970 tillsatta arbetsmiljöutredningen. Under våren 1971 har riksdagen

även behandlat en Kungl. Maj:ts proposition 1971:23 angående vissa frågor om företagshälsovård m. m. jämte motioner. I propositionen, som tillstyrktes av socialutskottet (SoU 1971:11) och bifölls av riksdagen, föreslogs en utbyggnad av företagshälsovården. Motioner har vidare under år 1971 väckts angående företagsdemokrati. De behandlades i inrikesutskottets av riksdagen godkända betänkande InU 1971:14. Utskottet föreslog avslag på motionerna under hänvisning till det utvecklingsarbete på området som bedrivs av arbetsmarknadens parter.

Även motionsyrkanden om utredning angående *boendemiljön* har behandlats vid 1971 års riksdags vårsession. Civilutskottet, som behandlade dessa yrkanden i sitt betänkande CU 1971:12, föreslog avslag på yrkandena, vilket blev riksdagens beslut. Utskottet anförde bl. a. att ett växande aktivt intresse för ifrågavarande frågor – manifesterat i kontinuerligt ökande insatser inom den statligt stödda byggnadsforskningen, pågående arbete inom bostadsstyrelsen och skilda organisationers och folkrörelsers aktiva medverkan – torde i förening med den år 1970 tillkallade boendeutredningens arbete leda i den riktning som motionerna syftade till och att ett särskilt riksdagens initiativ i dessa frågor därför var obehövt (s. 21).

Motioner om åtgärder i syfte att komma till rätta med miljöfarliga trafikstörningar i form av buller m. m. har även behandlats under 1971 års riksdags vårsession. I trafikutskottets av riksdagen godkända betänkande (TU 1971:9) i anledning av motionerna erinras om möjligheten att genom lokala trafikföreskrifter om exempelvis hastighetsbegränsning eller förbud mot vissa fordonstyper inom särskilt bullerkänsliga områden komma till rätta med problemen. Utskottet föreslog avslag på motionerna.

Vid 1970 års riksdag väcktes ett antal motioner som berörde *skolans arbetsmiljö*. Statsutskottet anförde i sitt utlåtande (SU 1970:49) över motionerna, att det ansåg det önskvärt med en allmän översyn av de problem som sammanhänger med arbetsmiljön i dagens skola. Utskottet anförde härvid bl. a. följande.

Visserligen har skolöverstyrelsen genom SISK (en inom skolöverstyrelsen arbetande utredningsgrupp för samarbete i skolan) påbörjat en utrednings- och försöksverksamhet på området men utskottet gör den bedömningen att de föreliggande problemen är av sådan vikt och så mångskiftande art att man har anledning att ytterligare överväga i vilka former de lämpligast bör angripas. Utskottet anser det inte uteslutet att dylika överväganden kan komma att ge vid handen att utredningsarbetet bör bedrivas på bredare bas än i form av en ämbetsverksutredning, låt vara att i denna även ingår representanter som hämtats utanför verket. Ett utredningsarbete i hittillsvarande form, SISK, eller på bredare bas ändrar givetvis ingenting i skolöverstyrelsens allmänna skyldighet att följa utvecklingen på området och vidta de åtgärder överstyrelsen anser lämpliga.

Sammanfattningsvis anser utskottet att skolans arbetsmiljöproblem bör noggrant analyseras och att förslag om åtgärder för att komma till rätta med dem bör utarbetas. Detta arbete bör bedrivas på både kortare och längre sikt och, åtminstone i det senare fallet, på bred bas. Med den ståndpunkt som utskottet härmed intagit finner sig utskottet inte böra göra några ytterligare uttalanden om de olika detaljförslag som framlagts i motionerna för att inte föregripa de överväganden, som utskottet förutsatt skall komma till stånd. Utskottet föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad utskottet anfört i anledning av de i detta utlåtande behandlade motionerna.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Utredningar m. m. berörande arbetsmiljöfrågor

På *det företagsdemokratiska området* pågår sedan några år tillbaka en tämligen omfattande försöks- och forskningsverksamhet. Parterna på arbetsmarknaden har i huvudsak själva organiserat och svarat för detta arbete. Staten har medverkat på de områden där staten är arbetsgivare.

En uppgift för de företagsnämnder som finns ute på arbetsplatserna är att verka för de anställdas trygghet i anställningen, arbetarskydd, trivsel och en god arbetsmiljö.

I anslutning till de fr. o. m. den 1 januari 1967 gällande företagsnämndsavtalen mellan SAF och LO samt mellan SAF och TCO har inrättats Utvecklingsrådet för samarbetsfrågor. Detta organ har till uppgift bl. a. att verka för effektivisering av samarbetet i företagen, att bistå företag och arbetsmarknadsorganisationer med utbildning, information och rådgivning m. m. i samarbetsfrågor, att främja vetenskaplig forskning kring sådana frågor och att främja företagsnämndernas verksamhet. En permanent arbetsgrupp för forskning har tillsatts. I september 1969 fastställde rådet riktlinjer för försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati. Arbetet på att utforma försöksverksamheten har inletts vid ett antal företag.

Motsvarigheter till Utvecklingsrådet för samarbetsfrågor har inrättats inom andra sektorer av arbetsmarknaden än den för SAF, LO och TCO gemensamma. Inom den offentliga sektorn finns statsförvaltningens centrala samarbetsråd för personalfrågor samt de centrala råden för samarbetsfrågor på de primärkommunala och landstingskommunala arbetsområdena.

Enligt ett Kungl. Maj:ts bemyndigande hösten 1968 har tillkallats en delegation för försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati i de statliga aktiebolagen (1971 års riksdagsberättelse I 11). Delegationen, som består av företrädare för Kungl. Maj:ts kansli och de statliga aktiebolagen samt för de anställdas organisationer, skall främst ta initiativ till sådana försöks- och utvecklingsprojekt som kan ge vägledning för en fördjupad företagsdemokrati inom det svenska näringslivet i dess helhet.

Enligt ett Kungl. Maj:ts bemyndigande hösten 1969 tillkallades en delegation för förvaltningsdemokrati, DEFF (1971 års riksdagsberättelse Fi 53). I delegationen ingår företrädare för statsförvaltningen och för statstjänstemännens huvudorganisationer. Delegationen skall utreda frågor angående försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati inom statsförvaltningen.

De båda nämnda delegationerna medverkar i en tämligen omfattande försöksverksamhet.

Frågor om *ökad anställningstrygghet* behandlas av en efter bemyndigande år 1969 tillkallad utredning rörande anställningstrygghet och vidgad behörighet för arbetsdomstolen (1971 års riksdagsberättelse In 23).

En allmän *översyn av arbetarskyddslagstiftningen* företas av den år 1970 tillsatta arbetsmiljöutredningen (1971 års riksdagsberättelse S 29). Enligt direktiven skall utredningen beakta inte bara risker för den fysiska hälsan utan även risker för den psykiska hälsan. Det betonas att en grundtanke måste vara att arbetstagarnas fysiska och psykiska hälsa skall kunna skyddas effektivt i varje led av produktionen.

Utredningar berörande boendemiljöfrågor

Den år 1967 tillsatta servicekommittén (1971 års riksdagsberättelse In 12) utreder frågor om anordningar för service i bostadsområden i form av tjänster samt möjligheter till gemenskap och kontakt för de boende.

I direktiven för den år 1970 tillkallade boendeutredningen (1971 års riksdagsberättelse In 29), som har att utreda det framtida bostadsbyggandets omfattning och inriktning m. m., framhålls frågan om närmiljön som en av de frågor som bör uppmärksammas. Det betonas att det i dag ställs allt starkare krav på en god närmiljö, dvs. miljön närmast bostaden, och att bostad och närmiljö bildar en funktionell enhet. I direktiven framhålls att det alltmer betonas att denna totala boendemiljö bör utformas på ett sådant sätt att den ger trygghet för de boende och ökade möjligheter till kontakt människor emellan.

Beröring med frågor rörande boendemiljön har även arbetet i den år 1969 tillkallade trafikbullerutredningen (1971 års riksdagsberättelse K 30). Denna utredning har i uppdrag att utarbeta förslag till normer för buller från civila och militära luftfartyg samt från motordrivna vägfordon och fritidsbåtar.

Utredning berörande förskolan

1968 års barnstugeutredning (1971 års riksdagsberättelse S 22) har i uppdrag att utreda barnstugeverksamheten närmast före och under de första skolåren. Utredningen, som under år 1971 för debatt utgivit en

diskussions-PM om förskolans inre verksamhet, behandlar frågor om hur barnets hela personlighet på bästa sätt skall utvecklas med lika vikt på att den känslö-, tankemässiga och sociala utvecklingen stimuleras fram. Utredningen vill vidare att förskolan skall ge små barn de för dem nödvändiga konkreta inlärningsexemplen på hur man i ett demokratiskt samhälle gemensamt fördelar ansvar och uppgifter och löser konflikter.

Utredningar berörande skolmiljön

I februari 1968 tillsatte skolöverstyrelsen den i det föregående nämnda utredningsgruppen om samverkan i skolan (SISK). I gruppen ingick representanter för organisationer företrädande elever, personal, skolans huvudmän och administration samt föräldrar. Gruppens uppdrag var att överlägga om samt utarbeta och för skolöverstyrelsen framlägga förslag i frågor om samverkan i skolan.

SISK:s verksamhet har upphört under år 1971 i samband med att en problem- och åtgärdsinventering avseende grundskolans trivsel-, ordnings- och arbetsförhållanden – till vilken SISK tagit initiativet och vilken utförts i samarbete mellan SISK och skolöverstyrelsen – utförts och redovisats. Rapporten om problem- och åtgärdsinventeringen behandlas nu vidare inom skolöverstyrelsen. Frågor, som låg inom SISK:s uppdrag, omfattas av uppdraget för utredningen om skolans inre arbete, som omnämns i det följande.

Genom beslut den 17 maj 1968 meddelade Kungl. Maj:t riktlinjer för skolöverstyrelsens arbete med att främja goda arbetsförhållanden i skolan, vilken uppgift angavs i vid bemärkelse avse arbets- och trivselförhållanden, elevvård, personalvård och skoldemokrati. Med utgångspunkt från bl. a. dessa riktlinjer har ett omfattande arbete ägt rum inom skolöverstyrelsen. Det har i första hand rört sig kring de problem, som sammanhänger med skoldemokrati och elevernas utveckling till medansvar och medinflytande.

Med hänvisning till bl. a. den i det föregående redovisade riksdagsbehandlingen år 1970 av motioner som berörde skolans arbetsmiljö tillkallades enligt ett Kungl. Maj:ts bemyndigande i maj 1970 en utredning om skolans inre arbete (1971 års riksdagsberättelse U 49). Utredningen har i uppdrag att utreda frågan rörande åtgärder för elever med särskilda svårigheter i skolan och därmed sammanhängande frågor, bl. a. skolans arbetsmiljö.

Utredningar om kurativ service och psykisk hälsovård

Den med stöd av ett Kungl. Maj:ts bemyndigande år 1967 tillkallade socialutredningen (1971 års riksdagsberättelse S 20) har i uppdrag att göra en allmän översyn av den sociala vårdlagstiftningen. I direktiven för utredningen erinras om att socialnämnderna har i uppgift att ge allmänheten råd och upplysningar i frågor som har samband med nämndernas verksamhet och att lämna bistånd i personliga angelägenheter där så lämpligen kan ske. I samband härmed påpekas att intresset för en aktiv socialvård ökat och att den kurativa verksamheten trätt i förgrunden. Enligt direktiven bör socialutredningen undersöka förutsättningarna för att i lämplig form och i anslutning till den kommunala nämndorganisationen skapa socialcentra i kommunerna, dit allmänheten kan vända sig för vård, hjälp, service, råd och upplysning. Möjligheten till en samordning mellan den verksamhet som bedrivs av landstingen – främst den öppna sjukvården – och de allmänna försäkringskassornas verksamhet bör därvid beaktas. När det gäller den sociala rådgivnings- och upplysningsverksamheten bör särskild uppmärksamhet ägnas familjerådgivningen.

År 1969 tillsatte socialstyrelsen en utredning om den icke institutionsbundna socialvårdens målsättning och organisation. Utredningen har i uppdrag att – inom ramen för nuvarande lagstiftning – inom socialstyrelsen aktualisera problem och framlägga förslag till problemlösningar inom den icke-institutionsbundna socialvården. Utredningen bör därvid beakta behovet av samverkan mellan den traditionella socialvården och andra vårdområden. Förslag som kräver ändrad lagstiftning förutsätts bli behandlade av socialutredningen med vilken socialstyrelsens utredning skall samarbeta. Utredningen består av en huvudgrupp samt sex arbetsgrupper. En av arbetsgrupperna behandlar frågor om uppsökande och förebyggande verksamhet samt samhällsplanering.

Med hänvisning till att riksdagen bifallit förenämnda allmänna beredningsutskottets (ABU 1968:21) och statsutskottets (SU 1969:133) förslag att ge Kungl. Maj:t till känna vad utskotten anfört beträffande 1968 respektive 1969 års motioner angående psykisk hälsovård m. m. uppdrog Kungl. Maj:t i april 1970 åt socialstyrelsen att verkställa den i statsutskottets utlåtande begärda utredningen angående den psykiska hälsovården. En rapport om förberedande litteraturundersökningar m. m. inom ramen för detta utredningsuppdrag beräknas komma att presenteras av socialstyrelsen i början av år 1972.

Remissyttranden

Socialutskottet har inhämtat yttranden över motionen från socialstyrelsen, skolöverstyrelsen och bostadsstyrelsen. Inte någon av remissinstanserna vill tillstyrka att den yrkade särskilda utredningen kommer till stånd.

Socialstyrelsen understryker att det är angeläget att söka forma miljöerna under hänsynstagande till människors psykiska förutsättningar och behov samt att miljöerna helst skall vara även psykiskt stimulerande.

Socialstyrelsen erinrar om att styrelsen i yttranden över motioner i riksdagen under åren 1966–69 om olika åtgärder för att förbättra den psykiska hälso- och sjukvården anfört bl. a. att den psykiska hälsovården inte var tillfredsställande ordnad, att resurserna var splittrade och otillräckliga samt att målsättningen ingalunda alltid var klart definierad. Styrelsen hade betonat att det förelåg ett stort behov av forskning inom området men att det inte klarlagts på vilket sätt denna forskning borde bedrivas. Styrelsen hade vidare framhållit att en utredning av hithörande frågor enligt styrelsens mening därför var synnerligen angelägen.

Härefter anför socialstyrelsen att den erhållit det i det föregående nämnda uppdraget att verkställa en utredning angående den psykiska hälsovården och att arbetet med detta pågår inom styrelsen. Styrelsen anför vidare följande.

Den grundläggande frågeställningen kan således anses vara uppmärksam och omsatt i praktiskt handlande. Tillsättande av en parlamentarisk grupp för utredning av i motionen angivna frågor är enligt styrelsens uppfattning inte motiverat. I stället bör man förstärka de enheter som nu svarar för den praktiska tillämpningen av erhållna rön. I första hand bör tillämpningen ske på det regionala planet med dess omedelbara närhet till problematiken. Detta utesluter inte en central analysgrupp. Rådande situation talar för skapandet av ett dylikt organ.

Skolöverstyrelsen anför, att den ansluter sig till motionens grunduppfattning, att miljöplaneringen måste omfatta såväl de yttre miljöfaktorerna som inre faktorer av psykologisk, sociologisk, social och medicinsk karaktär. Skolöverstyrelsen framhåller, att beträffande de delar av samhällets planering av den yttre och inre miljön, som berör skolans område, bedriver överstyrelsen sedan lång tid tillbaka ett omfattande forsknings- och utvecklingsarbete jämsides med fortlöpande planering. Därjämte pågår ett flertal andra utredningar på området.

Bland utrednings- m. fl. aktiviteter beträffande den yttre skolmiljön omnämner överstyrelsen bl. a. arbetet avseende byggnadsföreskrifter för skolbyggnader och samverkan med företrädare för skolpersonal, elever och föräldrar i fråga om utformningen av skolmiljön.

Bland utrednings- m. fl. aktiviteter beträffande den inre skolmiljön omnämns bl. a. den förutnämnda arbetsgruppen för samverkan i skolan och den förutnämnda utredningen om skolans inre arbete samt ett antal forsknings- och utvecklingsprojekt.

Skolöverstyrelsen anför att den med hänvisning till det arbete i fråga om att förbättra både den yttre och den inre skolmiljön som redovisas i yttrandet inte finner skäl föreligga för att inom skolans område tillsätta den i motionen föreslagna utredningen.

Bostadsstyrelsen anför att den i förslag till ny utgåva av skriften "God bostad" (som anger villkor i fråga om byggnads utformning m. m. vid den statliga bostadslångivningen) gjort försök att inom ramen för den bostadstekniska normeringen ta hänsyn till kritiken mot den bristande kollektiva miljön i bostadsområden och kritiken beträffande utformningen av den enskilda bostaden. Styrelsen anför att i förslaget till ny "God bostad" föreslås dels flexibla lägenheter, anpassbara till olika hushållstypers krav, i avsikt att minska påfrestningarna för framför allt de trångbodda familjerna, dels gemensamma lokaler för olika grupper -- husets, kvarterets, bostadsområdets invånare -- för samvaro och kontakt, fritidssysselsättningar, lek och medinflytande, dels slutligen en mer varierad utemiljö.

Bostadsstyrelsen erinrar om att låginkomstutredningen sökt klarlägga olika befolkningsgruppers levnadsnivå med hjälp av nio olika komponenter samt anför att ytterligare studier av levnadsnivån, definierad på låginkomstutredningens sätt, torde kunna ge visst material för utformningen av en miljöpolitik av det slag som motionärerna efterlyser.

Styrelsen erinrar vidare om att 1970 års långtidsutredning angivit att de kvalitativa sidorna av den ekonomiska utvecklingen (miljö, tillfredsställelse i arbetet osv.) fått en ökad betoning jämfört med tidigare samt anför att styrelsen finner det angeläget att detta slags frågor uppmärksammas mer i fortsättningen än vad som hittills varit fallet.

Bostadsstyrelsen anför avslutningsvis följande.

En allsidig utredning av det slag som föreslås i motionen torde med hänsyn till uppgiftens stora spännvidd och svårighetsgrad komma att bli mycket tidskrävande. För att på de ämnesområden, som anknyter till de bostadspolitiska organens verksamhet, nå ett resultat som kan omsättas i praktiken utan alltför lång tidsutdräkt förordar bostadsstyrelsen att motionen överlämnas till utredningen rörande det framtida bostadsbyggandets omfattning och inriktning m. m. (boendeutredningen) för att tas upp till behandling i de delar som har nära samband med utredningens uppdrag.

Utskottet

I motionen 1971:246 berörs olika förhållanden i dagens samhälle som kan innebära påfrestningar för den psykiska hälsan och som motionärerna sammanfattningsvis betecknar som den inre miljön. Motionärerna pekar på att både fysiska miljöer -- såsom arbetsmiljö, boendemiljö och trafikmiljö -- och seder, bruk, traditioner, normer och kravinställningar eller med andra ord det sociala värdemönstret inrymmer faktorer, som utsätter människorna för hälsovådligt psykiskt tryck. Motionärerna yrkar att en parlamentarisk utredning skyndsamt skall tillsättas med uppgift att utarbeta riktlinjer för inre miljöpolitik i syfte att bemästra samhällsproblemet, som föranleder skadlig stress och psykisk otrygghet.

På de områden som tas upp i motionen pågår ett omfattande försöks- och utredningsarbete. I ett föregående avsnitt av betänkandet har lämnats en närmare redogörelse för detta arbete. På arbetslivets område pågår sålunda ett utvecklingsarbete rörande företagsdemokrati samt utredningar om arbetsmiljö- och anställningstrygghet. Boendemiljöfrågor är föremål för överväganden inom servicekommittén, boendeutredningen och trafikbullenutredningen. Det finns också skäl erinra om 1968 års barnstugeutredning och den förra året tillsatta utredningen om skolans inre arbete. I fråga om kurativ service pågår utredningsarbete genom socialutredningen och socialstyrelsens utredning om den icke institutionsbundna socialvårdens målsättning och organisation. Här bör även framhållas att socialstyrelsen fått i uppdrag att verkställa en av riksdagen begärd utredning angående den psykiska hälsovården.

Socialstyrelsen, skolöverstyrelsen och bostadsstyrelsen ställer sig i remissyttranden över motionen avvisande till en sådan utredning som motionärerna begär. Remissinstanserna hänvisar till att utredningsarbete som berör i motionen upptagna frågor redan pågår hos myndigheten eller på annat håll.

I motionen berörs många frågor, vars lösande har stor betydelse för att reducera de påfrestningar som det moderna samhället medför och för att öka den enskildes anpassning till detta. En utredning av det slag motionärerna förordar skulle emellertid spänna över ett så stort område av samhällslivet att det inte skulle vara ett rationellt sätt att behandla de många problem som tas upp i motionen i ett sådant sammanhang. Enligt utskottets mening är åtskilliga av frågorna så betydelsefulla att de utredningar som redan nu pågår på områdena i fråga bör få fortsätta sitt arbete utan att arbetet skall splittras av någon form av övergripande utredning. Utskottet kan mot denna bakgrund inte tillstyrka att den begärda utredningen kommer till stånd.

Utskottet föreslår

att riksdagen avslår motionen 1971:246.

Stockholm den 2 november 1971

På socialutskottets vägnar

GÖRAN KARLSSON

Närvarande: herrar Karlsson i Huskvarna (s), Gustavsson i Alvesta (c), Svensson i Kungälv (s)*, fru Skantz (s), herrar Larsson i Öskevik (c), Persson i Stockholm (s), Hyltander (fp), fru Sigurdsen (s), herrar Åkerlind (m)*, Johnsson i Blentarp (s), Andreasson (c), fru Marklund (vpk), herrar Nisser (m), Romanus (fp) och Nilsson i Växjö (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Larsson i Öskevik (c), Hyltander (fp), Andreasson (c) och Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 11 som börjar med orden "Socialstyrelsen, skolöverstyrelsen och" och slutar med orden "kommer till stånd" bort ha följande lydelse:

"I motionen tas upp frågor, vars lösande har stor betydelse för att reducera de påfrestningar som det moderna samhället medför och för att öka den enskildes anpassning till detta. På åtskilliga av de områden, som diskuteras i motionen, pågår visserligen utredningsarbete. Det måste emellertid konstateras att denna utredningsverksamhet är splittrad och saknar övergripande miljöpolitisk målsättning. Den inre miljön är som framhålls i motionen en helhet kring människan. Detta förutsätter en inre miljöpolitik som utformas som en helhet. Olika åtgärdsområden - planering av fysiska miljöer, åtgärder i fråga om det sociala värde-mönstret, vägledning för individen som skapar möjlighet till val av den lämpligaste miljön, psykoterapi och annan rådgivning till ökad motståndskraft mot miljösvårigheter - måste tillsammans utgöra ett sammanhängande och samordnat åtgärdssystem. Enligt utskottets mening är det med hänsyn till det anförda väsentligt att riktlinjer för en inre miljöpolitik nu dras upp och får tjäna som vägledning vid utredningsarbete om frågor som påverkar den inre miljön och i den dagliga verksamheten hos instanser som kan påverka denna miljö. Arbetet med att utarbeta sådana riktlinjer bör anförtros en utredning med parlamentarisk förankring. Utskottet tillstyrker således motionen."

dels att utskottet bort hemställa

"att riksdagen med bifall till motionen 1971:246 hos Kungl.

Maj:t anhåller om skyndsamt tillsättande av en parlamentarisk utredning med uppdrag att utarbeta riktlinjer för inre miljöpolitik i syfte att bemästra samhällsproblem, som föranleder skadlig stress och psykisk otrygghet."